

Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry
sähköposti etela-savo@sll.fi

Itä-Savon luonnonsuojeluyhdistys ry
sähköposti isly@sll.fi

Pappilankatu 3, 57100 Savonlinna

Yhteyshenkilö Heikki Härkönen
puhelin 0442080770
sähköposti heikki.harkonen@sll.fi

Vastaus Itä-Suomen hallinto-oikeuden lausuntopyyntöön, viite 20080/03.04.04.04.16/2021

Vastine Savonlinnan kaupungin lausuntoon (16.2.2021) Savonlinnan kaupunginvaltuuston Savonrannan rantayleiskaavan hyväksymispäätöksestä (15.12.2020 § 85) tehtyyn valitukseen.

Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry. ja Itä-Savon luonnonsuojeluyhdistys valittavat kaupunginvaltuuston päätöksestä (15.12.2020 § 85) ja vaativat päätöksen kumoamista lainvastaisena sekä kohtuulliset oikeudenkäyntikulut korvattavan.

Vastineena kaupungin lausuntoon lausumme seuraavaa. Kaavaprosessissa on lukuisia ongelmia, jotka on tuotu esiin Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piirin ja Itä-Savon luonnonsuojeluyhdistyksen laatimassa valituksessa. Kyseinen valitus on perusteena vaatimuksellemme kaavan kumoamisesta ja kohtuullisten oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Savonlinnan kaupungin vastineessa väitetään, että ”yksilöimättä sopimusta valittajat väittävät, että on olemassa viranomaisten ja hallinnon tahto sekä kansainvälinen sopimus siitä, että rakentamattomia erämaamaisten järvien rantoja ei kaavoitettaisi”.

Viitattu sopimus on ”Metsähallituksen hallinnassa olevien maiden kaavoitusperiaatteet (22.8.2014)”, joka hyväksyttiin ensimmäisen kerran vuonna 1995 yhdessä Metsähallituksen, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kesken. Kyseinen kaavoitusperiaatesopimus on pyydetty ja saatu Metsähallituksesta ja tämän vastineen liitteenä.

Perusteet sopimukselle tulevat mm. kansainvälisistä luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä tavoittelevista sopimuksista, joita olemme pyrkinneet selventämään valituksessamme.

Kyseinen kaavoitettu alue on Metsähallituksen hallinnassa, ja sitä koskee monet Metsähallituksen sopimat päätökset ja sopimukset sekä laki Metsähallituksesta. Lain toinen luku määrittelee Metsähallituksen tehtävät, ja lain 5. § määrittää julkiset hallintotehtävät:

- 1) luonnonsuojelulaisa (1096/1996) sekä sen ja vuoden 1923 luonnonsuojelulain (71/1923) nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita koskeviin säädöksiin perustuvat tehtävät, muut luontotyyppien ja lajien suojeluun liittyvät tehtävät sekä luonnonsuojelualueiden hankinta;
- 2) luonnonsuojelualueverkoston hoito ja käyttö sekä Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettujen muiden maa- ja vesialueiden sekä muun omaisuuden hoito;
- 3) luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen;

(lakikohta jatkuu).

Kyseinen kaavoitettava alue sisältää suojeltavia luontoarvoja sekä luonto- ja retkeilyarvoja, joiden perusteella kaavoitus on kumottava. Kaavoitusta voidaan viedä eteenpäin riittävien selvitysten ja kokonaisuudelle laadittavan alueen luontoarvot huomioivan matkailun ja virkistyskäytön suunnitelman perusteella.

Kyseisessä kaavoitusperiaatesopimuksessa tuodaan esiin selkeäsanaisesti ehdot rantakaavoituksen toteuttamiseksi, ja kun sen rinnalla tarkastelee mm. Etelä-Savon Maakuntaliiton ja Etelä-Savon ELY:n kaavan lausumisvaiheen näkemyksiä, on selkeästi havaittavissa, että nyt tehty kaavamuutos on sopimuksen vastainen.

Etelä-Savon maakuntaliiton kaavoituksen lausumisvaiheessa antaman näkemyksen mukaan, johon Etelä-Savon ELY-keskus lausunnossaan yhtyy, Koloveden, Kieluansalon ja Kakonsalon muodostamalle kokonaisuudelle tulisi laatia alueen luontoarvot huomioiva matkailun ja virkistyskäytön suunnitelma. Tällaisen selvityksen pohjalta vasta pystytään tarkemmin arvioimaan, minkä tyyppistä matkailua ja retkeilyä tukevaa rakentamista alueelle voidaan kestävästi osoittaa.

Kielua-järven alueen suojelulle ja liittämiseksi kansallispuistoon on kytkeytyneisyyden parantamisen lisäksi useita perusteita. Alue on tiettävästi laajin täysin rakentamaton järvi Etelä-Suomessa valtion talousmetsissä. Yhtenäistä rakentamatonta rantaviivaa on kymmeniä kilometrejä, mikä on Etelä-Suomen oloissa ainutlaatuista suojeluohjelmien ulkopuolella. Osa rannoista on luonnontilaisen kaltaista vanhaa metsää.

Kielua-järven rantametsien lisäksi järven ympäristössä on luonnonarvoiltaan muita merkittäviä luonnonmetsiä, joista suuri osa on jo suojeltu Metsähallituksen aarnikuviaina ja muina luontokohteina.

Näiden metsien liittäminen kansallispuistoon olisi perusteltua myös METSO-ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi valtionmailla. Vastaavanlaisia mahdollisuuksia lisätä Etelä-Suomessa valtion mailla vanhojen metsien välistä kytkeytyneisyyttä on vähänlaisesti.

Kaupunki vastineessaan 16.2.21. väittää, että kyse ei ole täysin rakentamattomasta alueesta, koska voimassa olevassa rantayleiskaavassa on osoitettuja rakennuspaikkoja ja alueella on olemassa olevaa asutusta. Väite ei pidä paikkaansa.

Tekemämme tarkastelun perusteella kyseiset olemassa olevat rakennukset ovat yksityisten ihmisten maatiloja, jotka eivät sijaitse järvien rannoilla ja siksi eivät vertaudu kaupungin vastineen tarkoittamalla tavalla.

Myöskään jo kaavoitetuilla mutta rakentamattomilla tonteilla ei voida perustella väitettä, jonka mukaan kyseessä olisi rakennettu ranta.

Jo koko perustelun logiikka tuo esiin perusongelman kaavoituksen taustalla. Kaavoittaja tunnustaa rakentamattomien erämaajärvien olemassaolon kohteessa sekä Metsähallituksen edellä mainitun kaavoitusperiaatteen, joka estää tällaisten kohteiden kaavoittamisen. On virheellistä, että periaatetta koitetaan venyttää perustuen sisämaassa sijaitseviin maatiloihin ja aiemmin kaavoitettuihin tontteihin.

Kaavan vaikutus eläinten ja eliölaajien liikkumiseen tai ekologisen käytävän olemassaoloon on pidettävä ilmeisenä, ja myös tässä kohdassa selvitykset ovat puutteellisia. 15.1.2021 tekemämme valituksen liitteenä oleva esitys suojeltaviksi katsottavista alueista perustuu asiantuntijoiden tekemään maastokartoitukseen, kuten valituksessa on tuotu ilmi.

Katsomme, että väite viimeisestä erämaisesta kokonaisuudesta ei ole liioiteltu ja perusteeton. Kaupungin antamassa vastineessa asian toteamiseksi esitetty kuva ei liity esitettyyn väitteeseen.

Kaupungin vastineessa koitetaan selittelemällä vahvistaa MRL 9. § asettamien selvitysten riittävyttä ja luontoselvitysten riittävyttä. Vastine kuitenkin jää vakuuttelun tasolle tuomatta esiin mitään uutta perustetta väitteen tueksi.

Kaupungin vastineessa yritetään selittelemällä vahvistaa Natura-arvioinnin riittävyttä. Kaava on kuitenkin monitahoinen sisältäen sekä erämaamaisia rakentamattomia järviä että Saimaan rantaan tulevat rakennuspaikat Joutenvesi – Pyyvesi Natura-alueen läheisyydessä. Natura-arvio ei ole kaikilta osilta, jos miltään osin, riittävä.

Saimaannorpan suojelualue on tuotu esiin kaavoituksessa puutteellisesti. Kaavoitettavan alueen eteläreunalla olevat kolme rakennuspaikkaa ovat paitsi suojelualueen läheisyydessä, myös on huomioitava, että kyseisessä kohdassa on suojelualueen sisällä erityinen tihentymä, joka kyseisen rakennuspaikan kohdassa tulee lähelle norpan lepo- ja poikaspesiä sekä karvanvaihtokiviä. Liitteenä on kartta.

Tarkalleen ottaen (ote osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 26.2.2020) viranomaisneuvottelussa 28.4.2017 viranomaiset esittivät, että ”omarantaisia rakennuspaikkoja ei tulisi osoittaa, Natura-tarvearvio on tarpeen tehdä ja muinaismuistonselvityksen tarpeellisuus pitää selvittää”.

Natura-arvion riittävyttä ei ole viranomaisten näkökulmasta tuotu esiin missään vaiheessa. Se, että riittämättömyyttä ei ole myöhemmin toistettu, ei tarkoita, että asia olisi kunnossa.

Eryteisesti välilliset vaikutukset saimaannorpan suojelulle olisi pitänyt tuoda esiin. Ei ole mitään takeita, etteikö erityisesti kevättalvella loma-asukkaat aiheuttaisi haittaa saimaannorpan lepo- ja poikaspesille. Se että kaavaselostuksessa kerrotaan, että talviaikaan teitä ei aurata, ei ole riittävä peruste väittää, ettei haittaa saimaannorpan lepo- ja poikaspesille syntyisi. Valituksessamme on alun perin tuotu esiin, että lisääntyvä verkkokalastus on riski myös aikuiselle saimaannorpalle, eikä kesäkuun loppuun kestävää verkkokalastusrajoitusta voi pitää riittävänä turvana.

Lisääntyvän rantarakentamisen myötä ihmisen toiminnasta aiheutuvien satunnaisten häiriötekijöiden merkitys on kasvanut saimaannorppaa uhkaavana. Välillisten häiriötekijöiden ohella rantarakentamisella on myös suoria vaikutuksia, rantarakentaminen supistaa saimaannorppien pesäpaikkojen määrää. Saimaannorppatyöryhmän mukaan poikaspesien etäisyyden pysyväisluonteisiin häiriölähteisiin (rakentaminen) tulisi olla minimissään 800 metriä. Välillisistä vaikutuksista merkittävä rantarakentamiseen

kytkeytyvä uhka saimaannorppien kannalta on vapaa-ajan kalastus. Kaavoituksessa ei voida säädellä kalastusta, vaan kalastusrajoitukset ovat muuta viranomaistoimintaa. Nykyisten loma-asuntojen käyttökausi on pidentynyt, ja loma-asukkaiden liikkuminen keväthankien aikaan jäällä voi muodostaa uhkan saimaannorppille.

Kesäaikaisista häiriöistä norppien kannalta merkittävimpiin lukeutuu makuukivien häirintä karvanvaihdon aikoihin huhti- kesäkuussa. Yksittäiset norpat tottuvat häiriöihin, mutta häiriötekijät vaikuttavat pesintään ja saimaannorppakanta pienenee paikallisesti. Syynä ilmiöön on usein pesimähäiriöiden ja kalanpyydyskuolleisuuden yhteisvaikutus.

Aluekokonaisuuden yhtenäisen suunnittelun tarve on tuotu viranomaisten, ELY-keskuksen ja maakuntaliiton, lausunnoissa selkeästi esiin. Viranomaiset ovat kaavaprosessin aikana esittäneet suuremman aluekokonaisuuden suunnittelemista.

Väitteet, joiden mukaan Metsähallitus on sisäisesti käsitellyt kaavaratkaisua kaavaprosessin eri vaiheissa ja todennut sen Metsähallituksen tavoitteiden mukaiseksi, sekä kaavan valmisteluun ovat osallistuneet kaikki Metsähallituksen vastualueet mukaan lukien Luontopalvelut ja kaavaratkaisua on käsitelty Metsähallituksen aluejohtoryhmässä ja Metsähallituksen johtoryhmässä, joka on todennut sen olevan kaavoitusperiaatteiden mukaisia, ovat perättömiä.

Tietoon saamamme Metsähallituksen luontopalvelujen kanta on päinvastainen, ja koska luontopalvelut ovat kiinteistöpalveluista erillinen yksikkönsä, ei kaavoittaja voi esittää tällaista väitettä ilman perustelua.

Metsähallituksen johtoryhmässäkin on ollut asiasta oletettavasti eri näkemyksiä, sillä jos johtoryhmä olisi yksimielinen, olisi ollut helppo osoittaa perusteita kyseiselle väitteelle. Ainoa mitä tämän asian käsittelyn tueksi Metsähallituksen johtoryhmän työskentelystä on tuotu esiin, on ”Metsähallituksen hallinnassa olevien maiden kaavoitusperiaatteet”, joka on käsitelty johtoryhmässä 22.8.2014.

Väite emätilatarkastelun ongelmista ei ole perätön, katsomme että tältä osin valituksemme on perusteltu.

Samoin maakuntakaavan ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kohdalla perustelumme pätee.

Kaupungin vastineessa kerrotaan, että valituksessa viitataan vuoden 2008 valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin, jotka eivät ole enää voimassa. Valtioneuvosto päätti uusista valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017.

Tässä kohdassa on kuitenkin todettava, että olemme tarkistaneet käytettävän lain määräytymisen. Voimassa olevan maakuntakaavan laatimisen aikaan voimassa on ollut alueiden käyttötavoitteet 2008 ja vuoden 2017 uudistetut alueidenkäyttötavoitteet vaikuttavat vasta, kun maakuntakaavaa seuraavan kerran uudistetaan.

Lisäksi on todettava, että uudistetut 2017 alueidenkäyttötavoitteet ovat selvästi tiukemmat ja rajoittavammat kaavamutoksen mukaiselle kaavalle.

Tämän vastineen liitteinä ovat

- Laki oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta perustelut HE 102/2002
- Metsähallituksen maiden kaavoitusperiaatteet
- Joutenveden (Hanhiselkä) liikkumisrajoitukset kartta